

คำนิยมจากคณบดี

ในความเห็นส่วนตัวของผม หนังสือ “นี่คืองานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ” ที่ ดร.โสภณ พรโชคชัย ได้ทุ่มเทร่างกาย แรงใจ ทรัพยากรและเวลา เพื่อรังสรรค์ขึ้นมาในฐานะบรรณาธิการนี้ เป็นการจุดประกายที่ควรแก่การยกย่องเพราะจะเป็นก้าวที่สำคัญของการขับเคลื่อนงานสังคมสงเคราะห์ให้กลายเป็นวิชาชีพที่ได้มาตรฐานเช่นศาสตร์อื่นๆ

ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าผลงานเขียนของพี่น้องชาวสังคมสงเคราะห์ซึ่งกลั่นออกมาจากใจบ้าง ออกมาจากความรู้สึกทุกซอกซอกในขณะปฏิบัติงานบ้าง หรือแม้แต่จากกรอบความคิดทางวิชาการบางอย่างผสมกับมุมมองของตนเองก็ตาม จะเป็นแรงกระตุ้นให้คนอื่นๆ ออยากเขียน เมื่อเห็นว่า คนอื่นๆ เขาก็เขียนกัน เราก็มีอะไรที่สามารถแบ่งปันกับคนอื่นๆ ด้วย ก็น่าจะเขียนส่งมาได้ ไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไร

ประโยชน์ที่อาจเกิดตามมา คือ เราจะได้ประเด็นและกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึง “ความเป็นวิชาชีพ” และ “ความเป็นมืออาชีพ” ของคนที่ทำงานสังคมสงเคราะห์ในสาขาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทางการแพทย์ ในกระบวนการยุติธรรม ในโรงเรียน ในโรงงาน ในชุมชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสังเคราะห์ความเป็นศาสตร์และศิลป์ของงานสังคมสงเคราะห์ต่อไป และอาจมีผลต่อการผลักดันเรื่อง “ความเป็นวิชาชีพสังคมสงเคราะห์” ก็เป็นไปได้

อันที่จริง คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ก็ผลิตวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์งานสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมมาหลายปี เพื่อเผยแพร่ผลงานของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานในหน่วยงานต่างๆ

และในปี 2551 นี้ ภาควิชาการพัฒนารัฐบาล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จะตอบสนองความคาดหวังจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่เปิดสอนพัฒนารัฐบาล พัฒนารัฐบาลทั่วประเทศในการผลิตวารสาร ทางวิชาการและกึ่งวิชาการที่เขียนโดยนักวิชาการ นักปฏิบัติการ รวมทั้งผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับ

แต่วารสารฯ ทั้งสองเล่มที่กล่าวมานี้ ก็ไม่สามารถทดแทนหนังสือ “นี่คืองานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ” ได้ เพราะวารสารทั้งสองมีกรอบเนื้อหาสำหรับแต่ละฉบับ และมีเกณฑ์ในการพิจารณาเนื้อเรื่อง อาทิ ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อน เพื่อให้บทความที่นำมาตีพิมพ์เข้าเกณฑ์นับเป็นผลงานวิชาการ สำหรับการเลื่อนระดับ หรือการสำเร็จการศึกษาตามเงื่อนไขหลักสูตรปริญญาโทและเอก ผู้เขียนอาจไม่มีแรงบันดาลใจ หรือมีความสุขในการเขียนเท่าใดนัก แต่ต้องเขียนตามหน้าที่ หรือตามเงื่อนไขที่ตนเองต้องปฏิบัติตาม

ผมเชื่อมั่นว่า หนังสือเล่มนี้ จะอ่านได้ง่ายกว่า กินใจกว่า และสร้างความรู้สึกร่วม (ทั้งทุกข์และสุข) ได้มากกว่า วารสารฯ ทั้งสองฉบับ แม้เนื้อหาวิชาการอาจจะมีน้อยกว่า แต่ผู้อ่านอาจสนใจเก็บไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อตัวเรา หรือเพื่อนฝูง พี่น้องของเราเป็นผู้ประดิษฐ์ตัวหนังสือเหล่านี้ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของภาควิชาการด้านสังคมสงเคราะห์ ผมขอให้กำลังใจทั้งผู้ผลิต ผู้เขียน ผู้อ่าน ให้มีความวิริยะ อุตสาหะ ในการจัดทำและใช้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ หนังสือนี้อาจเป็น “รากฐานทางประวัติศาสตร์” และ “ทุนสำหรับการผลักดันกฎหมายวิชาชีพ

สังคมสงเคราะห์ในอนาคต” และคิดในทางบวกว่า หลังจากหนังสือเล่มนี้แล้ว น่าจะมีหนังสือคล้ายๆ กันกับเล่มนี้ออกมาอีก โดยได้รับการตอบสนองจากผู้อ่านหลายๆ กลุ่มเป็นอย่างดี

ผมได้ทำหน้าที่คณบดีมาครบหนึ่งปี (เริ่มรับตำแหน่ง 1 ธันวาคม 2549) ได้มีโอกาสไปเยี่ยมหน่วยงานหรือพบปะผู้บริหารและนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งที่ทำงานสังคมสงเคราะห์โดยตรง และที่ใช้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นงานเสริมวิชาชีพหลักของหน่วยงาน (เช่น หน่วยงานราชทัณฑ์, สถานพินิจ, ศูนย์เด็กเล็ก, สถานสงเคราะห์เด็ก ผู้พิการ และคนชรา โรงพยาบาล แพลตสำหรับผู้เฒ่าผู้ชราได้น้อย, กรม กระทรวงต่างๆ) ที่ทำหน้าที่จัดสวัสดิการสังคม รวมทั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ) ทั้งในและต่างประเทศหลายแห่ง ทำให้เข้าใจงานสังคมสงเคราะห์ลึกซึ้งกว่าเดิม เกิดความคิดใหม่ๆ บางอย่าง รวมทั้งเรื่อง การมีกฎหมายรองรับความเป็นวิชาชีพด้วย

ผมคิดว่างานสังคมสงเคราะห์ยังจะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารประเทศ จากสภานิติบัญญัติ และจากสังคม หากเรายังไม่สามารถสลัด “พันธนาการของความเป็นข้าราชการ” ที่ยึดนโยบาย ระเบียบราชการ และมีความใฝ่ฝันเฉพาะตน เช่น “อยากเป็นผู้บริหาร” และ/หรือ “ทำงานแบบสบายๆ” “เป็นไปตามน้ำ” “ไม่ยอมหรือไม่กล้าถกเถียงในสิ่งที่ตนเองคิดว่าถูกต้องตามหลักวิชาการ” หรือ “มีใจช่วยแต่ไม่ออกแรงช่วย” “น้องๆ ทำไปก่อนก็แล้วกัน” ฯลฯ หากส่วนใหญ่ยังคิดเช่นนี้ โอกาสที่งานของเราจะเป็นวิชาชีพก็แทบจะไม่มี หรือเกิดได้ยากมาก

ในหลายประเทศที่มีระบบรับรองความเป็นวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับการรับรอง (Registered Social Worker) หรือ ได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (License) ก็ตาม เช่น ญี่ปุ่น แคนาดา บางรัฐของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฯลฯ ประเทศเหล่านี้จะมีคณะกรรมการ (Board) หรือองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ประเมินคุณสมบัติและความสามารถของนักสังคมสงเคราะห์แต่ละคน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ยอมรับว่า ผู้เรียนจบสังคมสงเคราะห์ศาสตร์จะได้รับการรับรองโดยอัตโนมัติ

แม้แต่อาจารย์สอนสังคมสงเคราะห์ที่อยากจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมืออาชีพ หรือ ได้ใบอนุญาตทำหน้าที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์มืออาชีพ ยังต้องไปทดสอบความสามารถเช่นกัน อายุของการรับรองก็ไม่ใช่ว่าจะได้ตลอดชีวิต ต้องมีการประเมินเป็นระยะๆ

เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ต้องผ่านระบบการประเมินเช่นนี้ สังคมเขาก็มั่นใจว่า บริการของนักสังคมสงเคราะห์จะได้มาตรฐานที่ดีตามหลักวิชาการ/วิชาชีพ และเกิดประโยชน์ต่อคนที่ไปใช้บริการ (Client) คนที่เรียนสาขาอาชีพอื่นจะมาทำแทนไม่ได้ ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์จึงสมควรได้รับค่าตอบแทนจากสังคม (ผ่านระบบภาษี) สูงกว่าคนที่เรียนสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่ไม่สามารถทำหน้าที่เฉกเช่นนักสังคมสงเคราะห์ได้ ไม่ต้องถามเลยครับว่า หากไม่เรียนจบทางด้านสังคมสงเคราะห์มาโดยตรงจะมาทำงานในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ได้หรือไม่ เพราะขนาดคนที่เรียนจบโดยตรง ก็ยังไม่ได้รับการรับรองหรือได้ใบอนุญาตทุกคนไป

หากพิจารณาให้ดี กฎหมายที่เกิดขึ้นในช่วงหลังๆ หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการกลุ่มเป้าหมายพิเศษ อาทิ เด็ก ผู้พิการ การจัดสวัสดิการสังคม ฯลฯ จะมีการระบุบทบาท หน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ชัดเจนมากขึ้น ผมเชื่อว่า ยิ่งสังคมพัฒนามากขึ้นเท่าใด ความต้องการนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่ทำงานแบบมืออาชีพก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นคนที่มิบทบาทในการสร้างสรรค์งานสังคมสงเคราะห์ ไม่ว่าจะอยู่ในภาคส่วนใด ทั้งภาควิชาการ ภาคปฏิบัติการ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจพึงตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างยิ่ง

เราคงต้องช่วยกันทำงานแบบมืออาชีพมากขึ้น และต้องสร้างกระบวนการแยกแยะผู้ทำงานสังคมสงเคราะห์แบบมืออาชีพสมัครเล่น (พวกที่คิดว่าทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้ แจกของอย่างเดียวยังได้ ไม่ว่าผู้นั้นจะเรียนหรือไม่เรียนสังคมสงเคราะห์ก็ตาม) กับ มืออาชีพ (อาจไม่เฉพาะคนที่เรียนจบสังคมสงเคราะห์โดยตรงเท่านั้น แต่เป็นคนที่สนใจใฝ่เรียนรู้ และทุ่มเทชีวิตจิตใจกับการทำงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพมาโดยตลอด ก็จัดอยู่ในกลุ่มมืออาชีพได้) ออกจากกันให้ชัดเจน ไม่จำ

เป็นต้องรอให้มีกฎหมายมากำหนดหรือครับ

หากเราจะทำกันเอง โดยสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย หรือสมาคมนักศึกษาเก่าสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือแม้แต่โดยเครือข่ายวิชาชีพอย่างไม่เป็นทางการก็ได้ เริ่มจากเล็กๆ ค่อยๆ ทำไป ก็ได้ครับ หากเริ่มได้ เราก็มีโอกาสบรรลุเป้าหมายของเราในที่สุด รูปแบบของเครือข่ายคนทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งอาสาสมัคร นักวิชาชีพ นักวิชาการ คงจะมีหลากหลาย และทำงานคู่ขนานกันไป งานบางอย่างก็ทำร่วมกัน งานบางแบบก็อาจแยกกันทำ ตามศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน

การรวบรวมรายชื่อพี่น้องชาวสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งการรวมความคิดประสบการณ์ของคนทำงานด้านนี้พิมพ์เป็นหนังสือ อาจเป็นจุดกำเนิดของเครือข่ายรูปแบบใหม่ของพวกเราก็ได้ การรวมกันแบบหลวมๆ แต่สนใจในบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน ทำกิจกรรมด้วยความสุขสบายใจ อาจจะสร้างผลกระทบได้ดีกว่า การรวมตัวเป็นโครงสร้างแบบถาวร ที่มีความแข็งตัว ก็เป็นไปได้

ขอขอบคุณ ดร.โสภณ และคณะผู้เขียนเป็นอย่างสูงอีกครั้งในความพยายามที่น่าสรรเสริญนี้ หวังว่าพี่น้องเราทุกท่านจะช่วยกันทำฝันเรื่องวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้เป็นความจริงในเร็ววัน และหากจะให้คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ร่วมขับเคลื่อนขบวนการนี้อย่างเป็นและเป็นเป็นทางการอย่างใด หรือมีข้อเสนอแนะใดๆ โปรดส่งข่าวให้คณะฯทราบด้วย คณะฯยินดีร่วมมืออย่างเต็มที่ครับ

ผศ.ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา*

คณบดี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ธันวาคม 2550

* เข้าเรียนปริญญาตรี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2515

“สังคมสงเคราะห์” (Social Work)
เป็นวิชาชีพหนึ่ง
ไม่ใช่อาสาสมัครทำดี (Volunteer)

“สังคมสงเคราะห์”
ไม่ใช่การสงเคราะห์สังคม
ในลักษณะการให้ ให้ทาน
แต่เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา
และพัฒนาศักยภาพ
ของบุคคล กลุ่มหรือชุมชน